

Rudolf Steiner

II. Karmicko – kosmické přípravné síly

Dornach, 4. července 1924

Milí přátelé,

dnes naznačím ještě něco o tom, jak karmické přípravné síly v člověku prodělávají dále svůj vývoj poté, co člověk projde branou smrti. Musíme si totiž představit, že pro obyčejné vědomí je věc taková, že tvoření karmy, vůbec onen styk se světem, který možno nazvat karmickým, odehrává se v člověku více instinktivně. Právě takových slov, kterých se používá velice často ve vědě i mimo vědu, jako „instinkt“, používá se obyčejně velmi neurčitým způsobem. Lidé se nenamáhají představit si pod tím něco zřetelnějšího. Co jest vlastně u zvířat to, co se nazývá instinktem? Víme, že zvířata mají skupinovou duši. Zvíře, jak stojí před námi, není uzavřenou bytostí, nýbrž za ním stojí skupinová duše. Kterému světu náleží skupinová duše? Tu musíme zodpovědět otázku: Kdepak najdeme skupinové duše zvířat? Zde ve fyzicko-smyslovém světě nenajdeme skupinové duše zvířat. Zde jsou jenom jednotlivá zvířata.

Skupinové duše zvířat najdeme teprve, když buďto zasvěcením nebo obyčejným průběhem lidského vývoje mezi smrtí a novým narozením přijdeme do docela jiného světa, který člověk prodělává mezi smrtí a novým narozením. Zde, mezi bytostmi se kterými jsme pohromadě a mezi kterými jsou především ty, které jsem uvedl jako takové, se kterými člověk vypracovává karmu, zde najdeme duše zvířat. A zvířata, která jsou zde na této Zemi, když instinktivně jednají, jednají z plného vědomí těchto skupinových duší.

Pokusme se představit si, milí přátelé, jak z říše, ve které žijeme mezi smrtí a novým narozením, působí síly, které vycházejí ze skupinových duší zvířat. Ty jsou zde uvnitř také. A zde na této Zemi jsou pak jednotlivá zvířata, která působí tak, že jsou jaksi vedena na vláknech, která vedou ke skupinovým duším, které nacházíme v této říši mezi smrtí a novým narozením. To jest instinkt.

Je docela přirozené, že materialistický světový názor nemůže instinkt vysvětlit, poněvadž instinkt je jednání z toho, co najdeme například v mé knize „Theosofie“ a v mé „Tajné vědě“ označeno jako „země duchů“. U člověka je tomu jinak. Člověk má také instinkt, ale když je zde, nejedná vlivem instinktu z této říše, nýbrž jedná na

základě svého dřívějšího zemského života a překlenutím času, vlivem svého dřívějšího života, vlivem jistého počtu minulých životů zemských.

Jako působí duchovní říše na zvířata tak, že jednají instinktivně, tak působí dřívější inkarnace člověka na pozdější inkarnace tak, že se karma vyžívá prostě instinktivně. Ale je to duchovní instinkt, je to instinkt, který působí uvnitř „Já“.

Právě, když toto uvážíme, najdeme absolutní rozporuprosté spojení tohoto instinktivního působení s lidskou volností, neboť volnost působí v té oblasti, ze které působí zvířata instinktivně: z říše duchů.

Ale dnes bude se nám více jednat o to, jak tento instinkt se připravuje, když člověk projde branou smrti. Zde, v pozemském životě, jest prožívání karmy tedy instinktivní, odehrává se jaksi pod povrchem vědomí.

Ve chvíli, kdy projdeme branou smrti, stane se během několika málo dní objektivně vědomým všechno to, co jsme nejprve na Zemi prožili. Máme to před sebou ve stále se zvětšujících obrazech. S tím, co zde přehlédáme, jde také to, co se instinktivně odehrávalo v karmickém působení. Když tedy člověk prochází branou smrti a před jeho pohledem se odehrává stále se zvětšující život, jde se vším tím také to, co mu bylo jen instinktivním, nikoli vědomé: celé karmické tkanivo. To ovšem nevidí hned v prvních dnech po smrti, ale vidí ovšem v živém utváření to, co jinak přehlídá jen v bledé vzpomínce. Vidí například, že zde uvnitř jest již něco jiného než obyčejná vzpomínka.

Když pak přehlédneme zrakem zasvěcence, co zde má člověk před sebou, tedy můžeme vyprávět následující:

Člověk sám, který zemřel a měl během zemského života obyčejné vědomí, vidí jaksi to, co zde má před sebou jako svůj zemský život, v mohutném panoramatu. Ale vidí to jaksi jenom ze předu. Zrakem zasvěcence možno na to pohlížeti také z druhé strany, zezadu. Pak vystupuje zde síť karmických souvislostí. Potom ji vidíme, tuto síť karmických souvislostí, které jsou nejprve získány ještě z myšlenek, které byly žily ve vůli za zemského života. Zde vystoupí to ven, ale hned se přičleňuje něco jiného, milí přátelé.

Často jsem vám to již zdůraznil, že myšlenky, které za svého zemského života vědomě prožíváme, jsou mrtvé, ale ty myšlenky, které jsou vpředeny do karmy a které zde vystoupí, ty jsou živé. Tedy směrem dozadu vytryskují z životního obrazu živé myšlenky. A nyní je něčím nesmírně významným a podstatným to, že přicházejí nyní bytosti třetí hierarchie a přijímají to, co zde tryská, řekl bych, ze zadní strany životního tabla. Andělé, Archandělé a Archeové vsají jaksi to, co zde prýští, vdechují to.

To se děje za doby, kdy se člověk vžívá vzhůru až nakonec sféry měsíční. Pak vstoupí do této sféry měsíční sféry a nastává zpětné putování životem, které trvá třetinu té doby, kterou člověk prožil na Zemi, vlastně – přesněji řečeno – trvá tak dlouho, jak dlouho trvaly doby spánku, které člověk na zemi prožil.

Jak se toto zpětné putování děje, to jsem vám, milí přátelé, také již častěji vyprávěl. Ale nyní můžeme se nejprve ptáti: Když je člověk v obyčejném spánku, jak je zde v poměru ke stavu, ve kterém jest bezprostředně po smrti?

Hleďte, když člověk přijde do obyčejného spánku, tedy jest jakožto duchovně-duševní bytost jenom ve svém já a ve svém těle astrálním. Nemá při sobě svoje tělo éterické, to zůstalo na loži. Proto zůstávají myšlenky neživými, nemají žádný účinek, jsou obrazy. Když člověk projde branou smrti, bere nejprve sebou svoje éterické tělo, které se potom zvětšuje. A éterické tělo má v sobě oživující sílu nejen pro fyzickou podstatu, ale také pro myšlenky. Tím mohou se myšlenky oživit, že právě člověk vezme sebou svoje éterické tělo, které při svém rozkládání vynáší živoucí myšlenky od člověka k milostivému přijímání Andělů, Archandělů a Archai. To jest zatím, řekl bych, první jednání, které se odehrává v životě mezi smrtí a novým narozením, že za prahem smrti přicházejí k tomu, co se odlučuje, co je svěřeno jeho rozkládajícímu se éterickému tělu, bytosti třetí hierarchie, že je to přijímáno bytostmi třetí hierarchie. A konáme prostě jakožto lidé dobrou, krásnou, nádhernou modlitbu, když o souvislosti života se smrtí nebo o některém zesnulém přemýšlíme tak, že řekneme:

Andělé, Archandělé, Archeové přijímají ve tkani éteru síť osudu tohoto člověka...

Neboť zde pohlížíme na duchovní skutečnost. A závisí skutečně něco na tom, zdali lidé myslí duchovní skutečnosti nebo nemyslí, zdali provázejí mrtvé pouze myšlenkami, které zůstávají na Zemi nebo zda-li provázejí mrtvé na jejich další cestě myšlenkami, které jsou obrazy toho, co se děje v té říši, do které mrtvý vstoupil.

To je něco, milí přátelé, co se jeví dnešní iniciační vědě tak nesmírně žádoucím: aby v zemském životě bylo myšleno něco takového, co jest obrazem duchovního dění, skutečného duchovního dění. Pouhým myšlením teorií, vypočítáváním vyšších článků, není ještě zjednáno spojení s duchovním světem, teprve myšlením realit, které se odehrávají v duchovním světě, je sjednáváno takovéto spojení s duchovním světem.

Proto měla by srdce zase slyšeti, co srdce slýchala za starých iniciačních dob v dávných mystériích, kde voláno bylo vždycky důtklivě k zasvěcovaným: Prodlávejte spolu osudy mrtvých. Zůstalo z toho více nebo méně abstraktně slovo „Memento mori“, které na dnešního člověka nemůže již působit tak hlubokým dojmem právě proto, že se stalo abstraktním, protože již nerozšiřuje vědomí do živějšího světa než jaký je zde ve smyslovém světě.

A co je zde tímto přijímáním sítě lidského osudu od Andělů, Archandělů a Archeů, to se vyvíjí tak, že máme dojem: to tká a žije ve fialově modré éterické atmosféře.

A když se éterické tělo rozloží, to znamená: když jsou myšlenky vdechnuty od Andělů, Archandělů a Archeů, pak vstupuje člověk po několika dnech do onoho zpětného života, jak jsem vám jej vylíčil. Tu prožívá člověk svoje skutky, svoje podněty vůle, svoje myšlenkové směry tak, jak působily v jiných lidech, kterým on byl způsobil něco dobrého nebo zlého, vžívá se docela do myslí druhých lidí, nežije ve vlastní mysli. Se zřetelným vědomím, že to jest on, který má s těmito věcmi co činiti, prožívá člověk zážitky, které se dály v hlubinách duší druhých lidí, se kterými vstoupil do karmického spojení, kterým byl způsobil něco dobrého nebo zlého. Zde se ukazuje znovu, jak je nyní přijímáno to, co člověk tak prožívá. Prožívá to v plné skutečnosti, ve skutečnosti, kterou jsem musel líčiti jako skutečnější ještě, nežli smyslová skutečnost mezi narozením a smrtí.

Když to spatříme zase zrakem poznání iniciačního z druhé strany, tedy vidíme, jak nyní to, co zde člověk prožívá, je přijímáno do bytostí, do reality Panovníků, Sil a Mocností. Ti vsají negativy lidských činů, proniknou se jimi. A tento pohled, tento zasvěcencův pohled, který spatřuje to podivuhodné:

jak následky lidských činů, převedené ve spravedlnost, jsou vsávány od Mocností, Sil a Panovníků,

tento celý pohled přenáší toho, kdo jej má, do takového vědomí, že ví, že je ve středu Slunce a tím ve středu planetárního systému. On pohlíží z hlediska Slunce na to, co se děje a vidí lila barevné tkaní a žití, pohlíží na vsávání ve spravedlnost převedených lidských skutků od Mocností, Sil a Panovníků ve tkaní a žití světle fialové, lila barevné astrální atmosféry.

Hled'te, zde máme pravdu, že pohled na Slunce, jak se naskýtá pozemskému člověku, jest jen pohled z jedné strany, z obvodu. Ze středu Slunce vyhlíží slunce jako pole, kde se dějí duchovní účinky, činy Mocností, Sil a Panovníků. To všechno je duchovní čin, duchovní událost. Zde nacházíme, řekl bych zadní stranu obrazů zemského života, který prožíváme zde mezi narozením a smrtí.

A zase myslíme správným způsobem na to, co se děje, když utvoříme takovou myšlenku, že slovo, kterého se obyčejně užívá pro odvanutí, zacházení, zvadnutí, zničení, že toto slovo vezmeme v jeho vlastním významu. Máme slovo *wesan* – býti. Máme slovo *geben* – dáti. Řekneme-li *vergeben* – odpouštěti, tedy to vlastně znamená *hingeben* – oddati, jenom ve hře v karty to znamená něco jiného, ale v přirozené řeči znamená *hingeben* – oddávati. Řekneme-li *verwesen* – odbýti, znamená to předati bytí. S tímto vědomím utvoříme větu:

Do Mocností, Sil a Panovníků v astrálním cítění kosmu „odbývají se“ spravedlivé následky zemského života člověka. Potom, když je toto vykonáno, když člověk prožije, proputuje nazpět tuto třetinu zemského života po smrti, když se nyní

znovu cítí u východiska zemského života, ale v duchovním prostoru, v okamžiku před svým vstupem do zemského života – tu vstoupí člověk možno říci: středem Slunce do vlastní země duchů. Zde uvnitř zemské činy, převedené do spravedlnosti, jsou přijímány do činnosti první hierarchie. Zde přicházejí v dosah Serafů, Cherubů a Trůnů. Zde vstupuje člověk do říše, kde při vstupu cítí: Co se na Zemi dělo mým vlivem, to přijímají do svého vlastního činného bytí Serafové, Cherubové, Trůnové.

Považte nyní, milí přátelé, že myslíme správně o tom, co se děje s mrtvým v dalším životě po smrti, když chováme myšlenku: To, co on zde na Zemi utkal na síti osudu, to je nejprve zachyceno od Andělů, Archandělů a Archeů. Ti to odnášejí v nejbližším oddílu mezi smrtí a novým životem do dosahu Mocností, Sil a Panovníků. Ti jsou obepínáni, obetkáváni bytostmi první hierarchie. A v tomto obetkávání, obepínání je stále přijímáno lidské konání na Zemi do bytí, do činného bytí, do konání Trůnů, Cherubů a Serafů.

A myslíme zase správně, když k první a druhé větě připojíme větu třetí:

V Trůnech, Cherubech, Serafech povstávají jakožto jejich činné bytí spravedlivá vypracování zemského života člověka.

Když tedy obrátíme iniciační pohled na to, co se neustále děje v duchovním světě, máme zde na Zemi lidské konání s jeho karmickým instinktem, s tím, co se odehrává jakožto tkanivo osudu, tkanivo, podobné více méně tkanivu myšlenek. Ale když obrátíme pohled vzhůru do duchovních světů, pak vidíme, jak to, co bylo jednou zemskými činy lidí, když to projde Anděly, Archanděly, Archey, Mocnostmi, Silami a Panovníky, je to přijímáno, rozprostírá se to nahoře jako nebeské činy u Trůnů, Cherubů, Serafů.

1/ Andělé, Archandělé, Archeové přijímají ve tkaní éteru síť osudu tohoto člověka...

2/ Do Mocností, Sil, Panovníků v astrálním cítění kosmu „odbývají se“ spravedlivé následky zemského života

3/ V Trůnech, Cherubech a Serafech povstávají jakožto jejich činné bytí spravedlivá vypracování zemského života člověka.

To, milí přátelé, je zvláště v přítomnosti významná, nekonečně významná a nekonečně vznešená řada skutečností. Neboť nyní je tomu právě tak v nastoupivší říši

Michaelově, že, řekl bych, v této chvíli světových dějin možno spatřovati činy těch lidí, kteří žili zde na Zemi před uplynutím Kali-yugy v 80tých a 90tých letech předešlého století, co tehdy žilo mezi lidmi, to bylo nyní přijato od Trůnů, Cherubů a Serafů. Ale nikdy nebyl duchovní světelný kontrast tak veliký jako je v přítomnosti pro tuto řadu skutečností.

Když v 80tých letech předešlého století obrátil někdo pohled vzhůru a viděl, jak revolucionáři z doby uprostřed 19tého století byli ve svých činech jaksi nahoře přijati od Trůnů, Cherubů a Serafů, tehdy leželo něco chmurného nad polovinou 19tého století. A jen málo se vyjasnilo to, co potom bylo viděti při přechodu do říše Serafů, Cherubů a Trůnů.

Ale když pohlédneme nyní nazpět na to, co se odehrávalo na konci 19tého století jakožto činy lidí ve vzájemném poměru lidí, pak nám zmizí – po té, co jsme ještě jasně mohli viděti v této končící době Kali-yugy, po té, co jsme ještě poněkud mohli viděti, co se tu odehrávalo, po té, co jsme jako jakési odplývající masy myšlenek mohli prohlédnouti to, co se osudově odehrávalo mezi těmito lidmi z konce Kali-yugy – pak nám to zmizí a vidíme to, co směrem k nebi se z toho stalo, v zářícím jasném světle.

Ale to svědčí jen o tom, jak nesmírný je význam toho, co se zde vlastně děje v přeměňování lidských zemských činů na duševně-nebeské činy v přítomné době, neboť to, co člověk prožívá jakožto svůj osud, jakožto svoji karmu, to se odehrává pro něho v něm, kolem něho, od zemského života k zemskému životu. Ale to, co se odehrává ještě v oblasti nebeských světů jako následek toho, co člověk prožil a konal zde na světě, to působí stále dál v historickém utváření zemského života. To se odehrává v tom, co člověk zde na Zemi jakožto jednotlivý člověk neovládá.

Vezměte jen, milí přátelé, tuto větu v její plné závažnosti. Jednotlivý člověk prožívá svůj osud. Již když dva lidé působí, spolupůsobí, vzniká něco docela jiného, nežli průběh osudu jednoho a druhého člověka: odehrává se jaksi mezi těmito dvěma lidmi něco, co vychází za hranice toho, co prožívá každý jednotlivec. Pro obyčejné vědomí není prozatím zřejma žádná souvislost mezi tím, co se zde odehrává mezi lidmi a tím, co se děje nahoře v duchovních světech. Jen když posvátné duchovní úkony jsou vnášeny do fyzicko-smyslového světa, když lidé vědomě přetvářejí svoje fyzicko-smyslové činy tak, že jsou zároveň činy v duchovním světě, pak se taková souvislost zjednává.

Ale všechno, co se děje mezi lidmi ve větším okruhu, to jest ještě něco jiného, než prožívá jednotlivý člověk jako osud. Všechno to, co není jednotlivým lidským osudem, nýbrž co je způsobeno na Zemi společným myšlením, společným cítěním a společným jednáním lidí na Zemi, to je v souvislosti s tím, co zde nahoře činí Serafové, Cherubové a Trůnové. A do toho vplývají činy lidí v souvislosti lidí a také jednotlivé lidské zemské životy.

Pak je zase další zvlášť důležitý pohled, který se zasvěcenci naskytuje. Pohlížíme vzhůru: Nahoře jeví se dnes nebeské činy jakožto následky toho, co se

odehrávalo zde na Zemi v posledních sedmdesátých, osmdesátých a devadesátých letech předešlého století. Pak to vypadá tak, jako kdyby jemný déšť, duchovní déšť padal na Zemi a smáčel lidské duše a nutkal je k tomu, co mezi lidmi jaksi historicky vzniká.

A tu můžeme pak zase vidět, jak v živých zrcadlových obrazech myšlenek žije, dnes žije, oklikou skrze Serafy, Cheruby a Trůny dnes žije to, co v sedmdesátých, osmdesátých, devadesátých letech devatenáctého století bylo lidmi zde na Zemi konáno.

Když toto prohlédneme, je nám skutečně často tak, že docela přesně vidíme, když mluvíme zde dnes s nějakým člověkem, že to, co nám říká ze všeobecného mínění, co nepřichází z jeho vlastních vznětů, z jeho vlastních podnětů, ale co říká proto, že je právě příslušníkem tohoto věku, to jeví se nám často jako stojící v souvislosti s lidmi, kteří žili v sedmdesátých, osmdesátých, devadesátých letech předešlého století.

Je tomu skutečně tak, že mnohého dnešního člověka vidíme jako v duchovním shromáždění obklopeného určitými lidmi, kteří se o něho namáhají, ale kteří jsou vlastně jenom z nebe napršelými obrazy toho, co žilo vlivem lidí v poslední třetině 19. století.

Tak skutečně duchovním způsobem obcházejí strašidla, řekl bych, velmi reálné přízraky dřívějšího věku ve věku pozdějším.

To jest jeden z jemných všeobecných účinků karmy, které ve světě jsou a kterých není často dbáno ani nejokultnějšími okultisty.

Mnohému, kdo nám dnes neříká něco osobního, nýbrž stereotypního, mohli bychom do ucha pošeptat: to ti řekl ten nebo onen z poslední třetiny devatenáctého století.

Tak teprve stává se život celkem. A zase musíme říci o tomto věku – o tomto věku počínajícím po uplynutí Kali-yugy, že se rozeznává ode všech nejprve historických dřívějších věků. Rozeznává se tím způsobem, že skutečně ony lidské činy, které uplynuly v poslední třetině 19. století mají za první třetiny tohoto dvacátého století největší vliv jaký si jen možno představit.

Milí přátelé, říkám to chtěje tím označit něco, co je vzdáleno všeho používání pověřivých slov. Říkám to jako něco, co je řečeno s plným vědomím, že je tím vyslovena přesná skutečnost. Ještě nikdy neobcházely mezi námi tak pozorovatelné přízraky poslední předcházející doby, jako v přítomné době. A jestliže lidé dnes tyto přízraky nevnímají, tedy to není proto, že žijeme v temném věku, nýbrž proto, že lidé zatím ještě světlem Jasného Věku jsou oslněni. Proto jest to, co jest mezi námi konáno těmito strašidly předešlého století něčím tak plodným pro ahrimanské lidi.

Ahrimanští lidé působí dnes, aniž to lidé pozorují, zvláště zlým způsobem. Snaží se co možno nejvíce z těchto příznaků minulého století, řekl bych, ahrimansky galvanizovat a přivést k vlivu na lidi přítomné doby.

Této ahrimanské snaze našeho věku nedá se ničím více vyjítí vstříc nežli vším tím, co se děje, když se pro poblouznění minulého století, která dnes jsou vlastně pro rozumné lidi dávno vyhaslémi ideami, tvoří populární sdružení. Laikové nikdy v nějakém věku nepopularizovali tak silně poblouznění předchozího století jako v přítomném věku, jako v přítomnosti. A možno skutečně říci: chceme-li poznati podstatu ahrimanských činů, tedy můžeme tak učinit dnes vlastně všude, kde se navštěvují shromáždění, která působí na základě obyčejného vědomí. Dnes máme mnoho příležitostí poznati ve světě ahrimanismus, neboť působí neobyčejně silně. A je to ahrimanismus, který touto oklikou jak jsem to dnes líčil lidem zabraňuje, přijímat do srdce, do duše to, co nového musí vystoupiti, protože to zde právě nebylo, jako to, co vystupuje právě v anthroposofii.

Lidé jsou spokojeni, když to, co nového vystupuje v anthroposofii, mohou nějak krýti nějakým starým výrokem. Je třeba jen vidět, jak jsou lidé spokojeni, jestliže v nějaké mé přednášce přijde něco o čem může potom někdo říci: Hleďme, to stojí také v jedné staré knize. Je to tak docela jinak, totiž na základě docela jiného vědomí. Ale lidé jsou dnes tak málo zmužilí, aby přijali to, co roste na půdě přítomnosti, že se cítí uspokojeni, když mohou něco takového z minulosti přinést.

To právě svědčí, milí přátelé, jak silně působí na dnešní lidi podněty minulosti a jak uspokojeni se lidé přítomné doby cítí, když na ně působí podněty minulosti. A to pochází právě z toho, že toto devatenácté století tak silně ještě působí do století dvacátého.

A příští pozorovatelé dějin lidstva přítomné doby, kteří ovšem budou líčit duchovně, jako my dnes líčíme jenom z dokumentů, ti budou především mít úlohu líčiti, co bude obsaženo ve slovech: Když pohlížíme na počátek dvacátého století v prvních třech desetiletích, tedy všechno to vypadá většinou tak, jako kdyby to bylo vlastně konáno stínovými obrazy lidských činů z konce devatenáctého století.

Smím-li zde vyslovit slovo, které opravdu není míněno politicky – politika musí úplně ven z naší Anthroposofické společnosti – ale smím-li zde vysloviti slovo, milí přátelé, které má prostě vyznačiti skutečnosti, tedy je to následující: Můžeme pohlížeti na světově převratné činy – události myslím, děje, neboť činy to nebyly – ale na světově převratné události jmenovitě druhého desetiletí dvacátého století... Bylo to již tak často vysloveno, že se to stalo triviálností: že vlastně v době, o které dějiny píší, se tak převratné věci neudály. Ale milí přátelé, což lidé v těchto světově převratných činech nestojí vlastně tak, jako kdyby v nich nestáli? Lidé všude chodí kolem; je to tak, jako kdyby se světově převratné události odehrály mimo člověka, jako kdyby lidé neměli na nich žádného podílu. Téměř každého člověka, kterého dnes potkáme, mohli bychom se ptáti: „Zdalipak jsi prodělal druhé desetiletí dvacátého století?“

A což teprve když pohlédneme na všechno z jiného hlediska. Jak bezradní vypadají lidé, jak nekonečně bezradní, jak bezradní v usuzování, jak bezradní v jednání. Ministerská křesla nebyla ještě nikdy obsazována za tak velkých těžkostí jako v oné době. Považte jen, jak je to kuriosní, co se v tomto směru vlastně děje, jak bezradní jsou lidé v tom, co se zde odehrává. Tu dojde již k tomu, nadhoditi otázku: „Kdo zde tedy vlastně něco koná? Kdo je na tom zúčastněn?“

Nuže, kdo je na tom zúčastněn, milí přátelé, to jsou více než lidé přítomnosti lidé z poslední třetiny devatenáctého století. Jejich stínové síly vidíme ve všem působiti.

Hleďte, to je tajemství naší doby. Mohli bychom říci, že žádní jiní mrtví nebyli nikdy tak mocní jako mrtví z poslední třetiny devatenáctého století. To je světový pohled.

A jestliže co do duchovního obsahu pohlédneme na příslušné věci v jednotlivém případě, přijdeme na pozoruhodné věci.

U mne jednalo se o to, milí přátelé, zdali bych při novém vydání svých spisů, které byly psány tehdy v sedmdesátých, osmdesátých, devadesátých letech předešlého století, měl to nebo ono změnit. Ti, kdo jsou prostými filistry přítomné doby, říkají: „Všechno se obnovilo, vědecké hypotézy a teorie z tehdejší doby jsou již dávno překonanými věcmi.“ Ale když pozorujeme tuto věc z reálného stanoviska, tedy nemůžeme nic změnit. Neboť za každým, kdo dnes píše knihu nebo kdo učí z katedry, stojí vlastně někdo ve stínovém obraze. Mluví zde stále ještě du Bois-Reymondové, Helmholtzové, Haeckelové, ti, kdo právě v tehdejší době mluvili: v medicíně Oppolzerové, Billrothové atd. tj. něco z tajemství přítomné doby

Proto praví iniciační věda, že nikdy nebyli mrtví tak mocní jako v našem věku

To jest to, co jsem chtěl vsunouti do tohoto pozorování karmy.